

Tulonjako 1900-luvun alkupuolelta nykyaikaan: rikkaat ovat taas rikastumassa

Huipputuloisten osuus kaikista tuloista lähti voimakkaaseen kasvuun monissa maissa jo 1980-luvulla ja Suomessa 1990-luvun puolivälissä. Tärkein yksittäinen tekijä tähän on ollut vuoden 1993 verouudistus.

Hannu Tanninen
Lehtori
Kuopion yliopisto
Projektitutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
hannu.tanninen@uku.fi

Matti Tuomala
Professori
Tampereen yliopisto
matti.tuomala@uta.fi

Tulonjako on taloustieteen peruskysymyksiä. Taloustieteen klassikot kuten Adam Smith, David Ricardo, Karl Marx ja John Stuart Mill tarkastelivat kukin kirjoituksissaan tulonjakoa. Heidän huomionsa kohdistui kolmen tuotantotekijän – maan, pääoman ja työn – väliseen tulonjakoon kuten merkittävässä osassa kansantaloustieteen myöhempääkin kirjallisuutta. Tämä lienee synnä sille, että taloustieteen oppikirjoissa käsitellään yleensä

vain tätä ns. funktionaalista tulonjakoa.

Henkilöiden välisen tulonjaon kehityksen tutkimusta pidettiin pitkään lähes yhtä mielenkiintoisena kuin hyvin hoidetun pihanurmikon kasvun seuraamista. Tilanne kuitenkin muuttui, kun 1980- ja 1990-luvuilla havahduttiin tuloerojen kasvuun useassa maassa. Myös teoreettisen tutkimuksen kiinnostus heräsi. Poliittisessa taloustieteessä esitettiin uusia näkemyksiä tuloero-

Matti Tuomala (vasemmalla) on keskittynyt optimaalisen verotuksen teoriaan ja empiiriseen tulojakotutkimukseen. Hannu Tannisen tutkimusalueita ovat empiirinen julkisen sektorin tutkimus ja soveltava makrotaloustiede.

jen ja talouden toimintaa kuvaavien muuttujien välisestä suhteesta. Erityisesti maiden välinen poikkileikkaustutkimus tulojaon ja kasvun keskinäisestä suhteesta on ollut runsasta. Tätä tutkimusta ovat varjostaneet aikaisempien tulojakoa kuvaavien aineistojen lukuisat puutteet.¹

Viime aikoina tulojakotutkimuksen tilanne on parantunut, kun verotilastoista on konstruoitu pitkiä ja yhdenmukaisia aikasarjoja. Näiden pitkien sarjojen ansioista on syntynyt jo varsin mittava kirjallisuus.² Tarkoituksemme on tässä kirjoituksessa tarkastella tämän kirjallisuuden avulla tulojaon kehitystä pitkällä aikavälillä ja nostaa esiin joitakin tekijöitä, joilla tulojaon kehitystä on perinteisesti pyritty selittämään.

Tulo- ja tulonsaajakäsitteistä ja niiden määrittelystä on keskusteltu eri yhteydessä varsin perusteellisesti (Atkinson ym. 1995, Atkinson ja Brandolini 2001). Suurin osa tulojakotutkimuksesta tarkastelee kuitenkin kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja, jotka

on suhteutettu kotitalouden kokoon tai rakenteeseen (ns. ekvivalenssiskaalaus), ja kukin kotitalous on lisätty aineistoon yhtä monta kertaa kuin sen jäsenten lukumäärä.

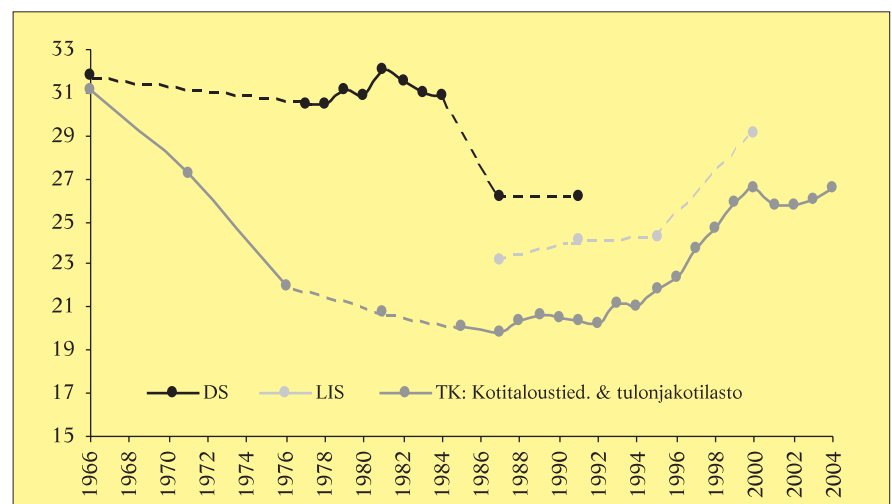
Tulojakoa kuvaava aineisto joko ei ole aina – varsinkaan maiden välisissä vertailuissa – täysin vertailukelpoista, tai eri aineistoista muodostuu varsin erilainen kuva tulojaon kehityksestä.

Kuviossa 1 hahmotetaan tätä tarkastelemalla Ginikertoimen kehitystä Suomessa. Ginikerroin saa arvoja 0:n ja 100:n välillä. Mitä suurempi se on, sitä suuremmat ovat tuloerot. Esimerkissä olemme hyödyntäneet kansainvälisissä tutkimuksissa paljon käytettyä Deininger-Squire (DS)-aineistoa Maailmanpankista (ks. Deininger ja Squire 1996), LIS-tietokantaa³, joka pyrkii saattamaan kansallisen kotitaloustiedustelun tiedot kansainvälisesti vertailukelpoiseksi, sekä suoraan Tilastokeskuksen kotitaloustiedustelua ja tulojakotilastoa.

Koska LIS-aineistossa on Suomen osalta havaintoja vasta ko. projektin “toisesta aallosta” lähtien, sen avulla voidaan havaita ainoastaan 1980-luvun lopun ja 1990-luvun alun suhteellisen pienten tuloerojen periodi sekä sitä seurannut voimakas tuloerojen kasvu vuoteen 2000 mennessä. Toisaalta tulojaon ja kasvun välisten yhteyksien tutkimuksessa hyödynnettyä DS-aineistossa havaitaan vain tuloerojen laskuperiodi, mutta ei tuloerojen kääntymistä kasvuun 1990-luvun loppupuolella. DS-aineiston perusteella Ginikerroin laski voimakkaasti 1980-lu-

³ LIS = Luxembourg Income Study, ks. www.lisproject.org.

Kuvio 1. Käytettävissä olevien tulojen Ginikertoimen kehitys Suomessa.

Lähteet: Deininger ja Squire (1996), LIS, Tilastokeskus.

¹ Ks. esim. Atkinson ja Brandolini (2001).

² Ks. esim. Piketty (2005).

vun puolivälin tienoilla.⁴ Verrattuna Tilastokeskuksen aineistosta laskettuun Ginikertoimeen DS-aineisto antaa varsin erilaisen kuvan tuloerojen kehityksestä Suomessa. Tilastokeskuksen aineistoista lasketun Ginikertoimen mukaan tuloerot olisivat laskeneet varsin tasaisesti aina 1970-luvun loppuun, jonka jälkeen oli tasaisen kehityksen ajanjakso lähes 1990-luvun puoliväliin. Tämän jälkeen tuloerot kasvoivat voimakkaasti vuosituhatteen vaihteeseen, jolloin kasvu pysähtyi. Tulkinnasta riippuen tuloerot ovat sen jälkeen pysyneet ennallaan tai pienen hengähdysten jälkeen taas alkaneet lievästi kasvaa.

Kotitaloustiedustelun kaltaista tietoa ei ole juuri saatavissa ennen 1950-lukua. Siten on etsittävä muita aineistoja, joiden avulla tulonjaon kehitystä voitaisiin arvioida. Yksi viime aikoina maailmalla paljon huomiota saanut tilastolähde on verotilastot (rekisterit).⁵ Progressiiviseen tuloverojärjestelmään siirtymisen myötä lähes kaikista länsimaista on saatavissa tietoa verotettavien tulojen kehityksestä 1900-luvun alkupuolelta lähtien. Suomessa Tilastokeskus on kerännyt ja julkaissut luokiteltua rekisteriaineistoa vuodesta 1920 lähtien. Vaikka verorekistereitä tulojakotutkimuksen lähteenä on usein ylenkatsottu, on niitä hyödynnetty aika ajoin yksittäisissä tutkimuksissa jo pitkään eikä Suomi ole näiltä osin poikkeus.⁶

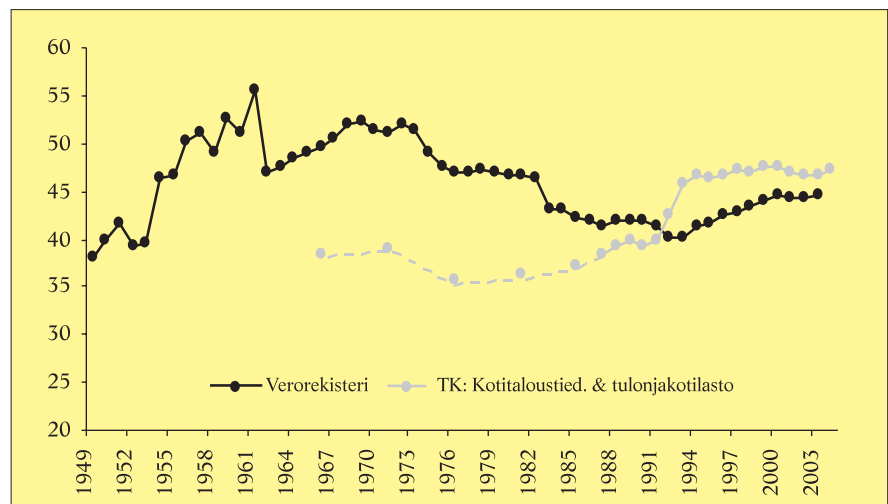
Kuvio 2 esittää verorekisterin veronalaisesta tulosta lasketun Ginikertoimen kehitystä Suomessa toisen maailmansodan jälkeen. Havaitaan, että tuloerot kasvoivat voimakkaasti aina 1960-luvulle asti, ja sen jälkeen kehitys on ollut edellä todetun kaltainen.

⁴ Tosiasiassa DS-aineistossa havaittava Ginikertoimen lasku johtuu siitä, että kaksi viimeistä havaintoa ovat peräisin eri lähteistä, joten se kuvastaa pikemminkin lähteiden välistä tasoeroa kuin muutosta tulonjaossa (ks. Deininger ja Squire 1996).

⁵ Ks. esim. Piketty (2005) tai Atkinson (2005).

⁶ Ks. esim. Hjerppe ja Lefgren (1974), Eriksson ja Jäntti (2000) ja Jäntti (2006).

Kuvio 2. Veroja edeltävän Ginikertoimen kehitys Suomessa.

Lähteet: Jäntti (2006) ja Tilastokeskus.

Jäntti (2006) raportoi myös kehityksen vuodesta 1920 aina toisen maailmansodan päättymiseen. Vuoden 1920 jälkeen Ginikertoimella mitatut tuloerot pienenevät voimakkaasti, vaikka 1920-luvun loppu ja 1930-luku olivat voimakkaiden heilahteluiden aikaa. Toisen maailmansodan aikana tuloerot kaventuivat matalimmalle tasolle.

Verorekisteritiedoissa on toki puutteita. Ensiksikin tulokäsite perustuu verotuksen tarpeisiin ja se muuttuu verolainsäädännön muuttuessa. Useita tulolähteitä ei ole kuulunut verotuksen piiriin. Verotuksen tarpeista johtuu myös se, että tarkastellaan veroja edeltävää tuloa eikä käytettävissä olevaa tuloa. Myöskään verotusyksikkö ei ole perinteisen tulonjakotutkimuksen käyttämä kotitalous, vaan suppeammin perhe tai yksilö ja käytännöt ovat vaihdelleet ajassa. Esimerkiksi Suomessa verotusyksikkö on vaihdellut useasti tarkasteltavalla ajanjaksolla. Aviopuolisoita verotettiin yhdessä ennen vuotta 1935, erikseen vuosina 1935–1942, vuonna 1943 yhteisverotus palautettiin ja vuodesta 1976 on aviopuolisoi-

Alankomaat, Japani ja Ranska ovat esimerkkejä maista, joissa huipputulosten tulo-osuus ei ole lähtenyt nousuun.

ta jälleen verotettu erikseen (Jäntti 2006).

Lisäksi verosuunnittelu ja veronkierro vaikuttavat verotettavan tulon määrään. Yksi tällainen merkittävä tekijä oli pitkään osinkojen verokohtelu, jolloin osingot kannatti jättää yritykseen ja tulouttaa voitot osakkeiden myynti-

voittojen kautta, mikä tietyin edellytyksin oli pitkään verovapaata muuallakin kuin Suomessa. Näiden tekijöiden lisäksi verorekisteritietojen hyödynnettävyyttä vaikeuttaa myös se, että tuloverotuksen alkuaikoina vain pieni osa väestöstä maksoi tuloveroa. Siten useis-

sa tutkimuksissa keskitytäänkin ylimpien tuloluokkien tulo-osuuksien kehityksen arvioimiseen.

Kansainvälisiä havaintoja ylimpien tulo-osuuksien kehityksestä

Ylimpien tulo-osuuksien laskemisessa hyödynnetään Kuznetsin (1953) kehittämää menetelmää, jossa verotilastoista kerätään eri veroluokkien osalta vero-

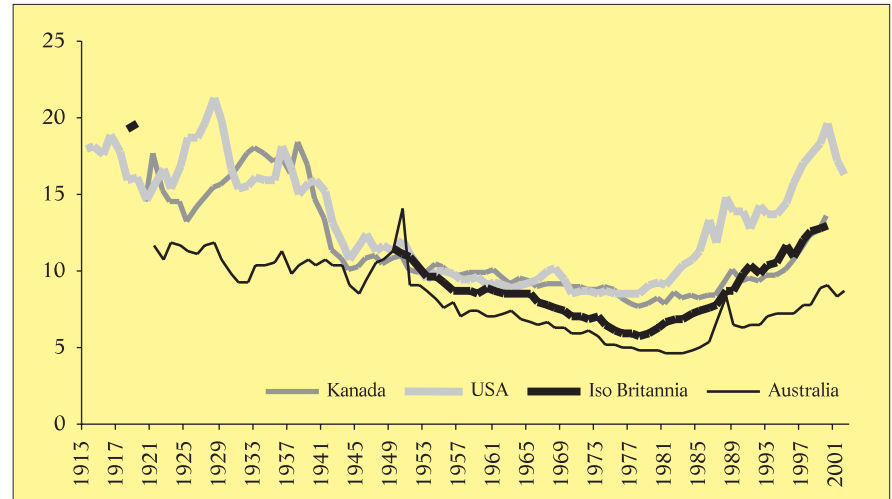
tettavat kokonaistulot. Koska kaikki eivät ole verovelvollisia, arvioidaan veroyksiköiden (yksilö/perhe) kokonaismäärä väestötilastojen avulla. Kun veroyksiköiden kokonaismäärä on selvillä, voidaan tilastollisin menetelmin laskea kullekin veroyksikköluokalle (esimerkiksi suurituloisimman ylimmän prosentin) tulot. Talouden kokonaistulo voidaan puolestaan määrittellä Kansantalouden tilinpidosta (tai vastaavasta), ja haluttu ylin tulo-osuus saadaan suhteuttamalla tilastollisin menetelmin laskettu veroyksikköluokan tulo tilinpidosta muodostettuun kokonaistuloon. Tällaisia laskelmia on Piketty (2003) esimerkin innoittamana tehty viime vuosina runsaasti, ja niiden avulla on muodostunut tietty kokonaiskuva teollistuneiden maiden tulojaon kehityksestä 1900-luvun alusta nykypäivään.⁷

Tarkastellaan seuraavaksi ylimpien tulo-osuuksien kehitystä kuvioiden 3 ja 4 avulla.⁸ Havaitaan, että useimmissa maissa veroyksiköiden suurituloisimman ylimmän prosentin tulo-osuus (so. osuus koko kansantalouden tuloista) laski dramaattisesti 1900-luvun alkupuoliskon aikana. Voimakkain lasku ajoittui kriiseihin: maailmansotiin ja lamakauteen. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen ja osin 1930-luvun lamankin jälkeen ylin tulo-osuus toipui, mutta toisen maailmansodan jälkeen tulo-osuus ei enää toipunut ja seurasi pitkä ajanjakso, jolloin lähes kaikissa maissa tulo-osuus jatkoi lievää supistumistaan aina 1970-luvulle. Tältä osin Jäntin (2006) havainnot Suomesta ovat

⁷ Vertailuihin liittyy omat rajoitteensa. Yksittäisen maiden sarjoissa on epäjatkuvuuskohtia, ja sodan tai muun syyn takia puuttuvat vuosihavainnot on muodostettu viereisten havaintojen painotettuina keskiarvoina (lineaarinen interpolointi). Lisäksi eri maiden laskelmat esimerkiksi veroyksiköiden kokonaismäärästä on tehty hieman eri käytännöin. Myöskään verovuosi ei kaikissa maissa ole kalenterivuosi, jolloin tarkasteltavat ajankohdat eroavat maittain.

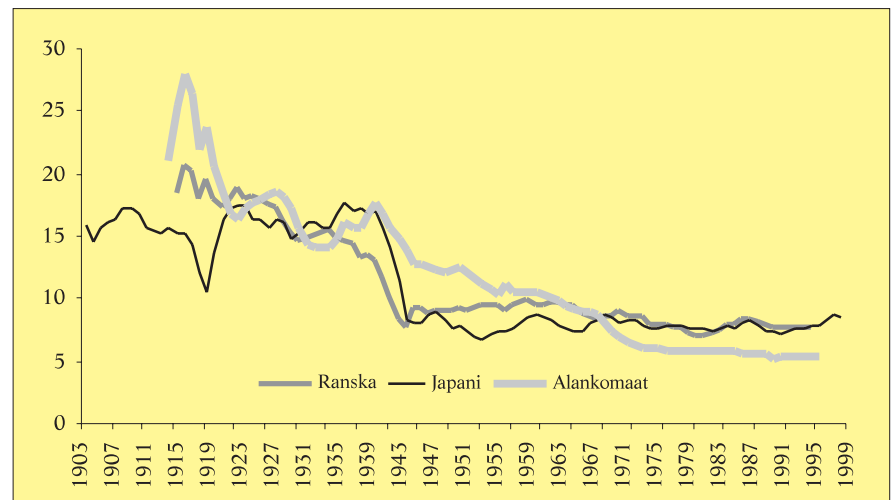
⁸ Perin pohjainen katsaus tässä käytettyine aineistoineen ilmestyy ensi vuonna kirjana (Atkinson ja Piketty 2007).

Kuvio 3. Ylimmän prosentin tulo-osuudet 1900-luvulla: Angloamerikkalaiset maat.

Lähde: Atkinson ja Piketty (2007).

Kuvio 4. Ylimmän prosentin tulo-osuudet 1900-luvulla: Alankomaat, Japani ja Ranska.

Lähde: Atkinson ja Piketty (2007).

poikkeuksellisia: meillä ylimmän prosentin tulo-osuus kasvoi merkittävästi aina 1960-luvulle, ja lasku ajoittui vasta 1970-luvulle.

Kansainvälisesti varsin yhtenäinen ylimmän prosentin tulo-osuuden kehitystrendi alkoi kuitenkin erkaantua 1970-luvulta lähtien. Kuviossa 3 esitetyissä angloamerikkalaisissa maissa ylimmän prosentin tulo-osuus on alkanut kasvaa. Toisaalta kuviosta 4 voidaan nähdä, että Ranskassa, Alankomaissa ja Japanissa ylimmän prosen-

tin tulo-osuus ei juuri ole muuttunut viime vuosikymmeninä. Pohjoismaista myös Ruotsi näyttää olevan erikoistapaus. Roine ja Waldenström (2006) havaitsivat, että mikäli tulokäsitteeseen ei sisällytetä pääomista saatuja myyntivoittoja, niin tulo-osuus ei ole merkittävästi kasvanut, ja siten Ruotsin tulo-osuuden kehitys muistuttaisi Ranskan, Alankomaiden ja Japanin tapausta. Jos pääomien myyntivoitot huomioidaan, niin silloin Ruotsissa ylimmän prosentin tulo-osuus on ang-

Hannu Tannisen ja Matti Tuomalan mukaan verotuksella on ollut merkittävä rooli sekä ylimpien tulo-osuuksien laskuun toisen maailman sodan jälkeen että viime vuosikymmenien aikana tapahtuneelle nousulle.

loamerikkalaisten maiden tapaan kääntynyt kasvuun. Suomessa ja Ruotsissa ylimpien tulo-osuuksien kasvu on johtunut 1990-luvun alun verouudistusten jälkeen pääomatulojen kasvusta. Suomessa osinkotulojen kasvu on ollut merkittävin tekijä, Ruotsissa taas myyntivoittojen kasvu (Riihelä ym. 2005, Roine ja Waldenström 2006).

Selitysehdotuksia havaitulle tulonjaon kehitykselle

Klassinen näkemys tulonjaon kehityksestä on Kuznetsin (1955) esittämä hypoteesi, jonka mukaan taloudellisen kehityksen edetessä tuloerot ensin kasvavat ja sitten tasoittuvat eli tulonjako kehittyy käänteisen U-kirjaimen mukaisesti. Kuvioissa 5 ja 6 on pyritty

⁹ Varsin tavanomainen keino arvioida U-käyrähypoteesia on estimoida tulonjakomittaa (tässä ylimmän prosentin tulo-osuus, S) ajan (T) suhteen: $S = a + bT + cT^2$. Kuviossa 6 esitetään Ruotsin ylimmän prosentin tulo-osuudelle ko. neliömuoto ja kuviossa 5 vastaavasti USA:lle kolmannen asteen polynomisovite. Atkinson (2003) kritisoi neliömuodon mekaanista soveltamista ja pyrki arvioimaan merkittävää muutosta Ginikertoimen osalta 3 %:n muutoskriteerillä.

USA:n ja Ruotsin esimerkkien avulla hahmottamaan tätä Kuznetsin käyränä tunnettua hypoteesia polynomisovitteen avulla.⁹ USA:ssa voi silmämääräisesti todeta Kuznetsin alkuperäisen havainnon tulonjaon muuntuneen käänteisestä U-muodosta U-muotoiseksi, mutta Ruotsissa tulonjaon kehitys näyttää noudattaneen U:n muotoista kehitystä. Edelleen havaitaan, että muutokset ovat olleet enemmänkin episodimaisia kuin pehmeän trendinomaisia. Tämä luonnollisesti asettaa lisävaatimuksia mahdollisille tulonjaon kehityksen selityksille.

Kuviot 5 ja 6 tukevat nykyään vallitsevaa varsin suurta yksimielisyyttä siitä, että Kuznetsin käyrä on kääntynyt U:n muotoiseksi. Myös tätä uutta tulonjaon kehitystä on pyritty selittämään rakenteellisella muutoksella: käänteinen relaatio muuttuu jälleen U:ksi uuden rakenteellisen muutoksen myötä. Teknologisen muutoksen aiheuttaman rakenteellisen kehityksen on väitetty johtaneen korkean tietotaidon omaavien työntekijöiden kysynnän kasvuun (uusilla korkean tuottavuuden toimialoilla) ja vastaavasti matalan tietotaidon omaavien laskuun (perinteisillä matalamman tuottavuuden toimialoil-

la). Tätä matalan tietotaidon omaavien työntekijöiden kysynnän laskua on selitetty myös kehitysmaiden kasvaneella työvoiman tarjonnalla. Molemmat selitykset nousevat esiin myös globalisaatiokeskustelussa.

Atkinson (2000) kritisoi tätä näkemystä sekä teoreettisista heikkouksista että empiirisen näytön puutteesta. Hän kutsuu yo. päättelyä osittais-/osittaistasapaino-

tarinaksi. Se ei sano mitään työmarkkinoiden ja pääomamarkkinoiden keskinäisistä kytkennöistä. Tämä selitys vaatisi myös koko tulonjakauman tarkastelua. Ylimpien tulojen huiman kasvun selittäjinä on myös käytetty ns “the winner-takes-all-society-ideaa” (voittaja vie kaiken) ja “superstar-teorioita”. Näiden seikkojen empiiristä merkitystä on hankala arvioida. Ne tuskin ovat kaikkein merkittävimpiä.¹⁰

Suomessa tuloerot ovat kasvaneet 1990-luvun puolivälistä lähtien miltei yhtäjaksoisesti.

Piketty (2003, 2005) ja Piketty ja Saez (2003) painottavat pääomatulojen merkitystä ylimpien tulo-osuuksien pitkän aikavälin kehityksessä. Niin Ranskassa kuin USA:ssakin viime vuosisadan alku-

puolen suuret pudotukset osuivat sota- tai lama-aikaan. Tällöin ilmeinen selitys tulo-osuuksien laskulle oli, että kriisien yhteydessä “romahtaneet” pääomatulot eivät toipuneet entiselleen. Piketty (2003) ja Piketty ja Saezin (2003) selitys ylinter tulo-osuuksien pysyvälle laskulle on tulo- ja omaisuusvero-erojen progression voimakas kasvu.

Viime vuosikymmenenä USA:ssa tapahtuneen ylimpien tulo-osuuksien kasvun taustalla ei ole niinkään pääoma-

¹⁰ Ks. esim. Atkinson (2004).

tulot vaan huippupalkkojen huomattava kasvu. Siten yritysten huippupalkattu johto on syrjäyttänyt ylimmissä tulo-luokissa pääomanomistajia. Osittain tämän on mahdollistanut ylimpien veroasteiden lasku (Piketty ja Saez 2003). Vastaava ylimpien veroasteiden lasku tapahtui 1980-luvulla Isossa Britanniassa ja 1990-luvun puoleen väliin mennessä useassa muussa OECD-maassa.¹¹ Atkinson (2003) toteaa lisäksi, että veroasteiden laskun ja yritysten toimin-

¹¹ Ks. esim. Messere (1998).

ta ympäristön muutoksen seurauksena pääomien nettotuottoaste on noussut, mikä on siten myös yhtenä tekijänä viimeaikaisen ylimpien tulo-osuuksien kasvun taustalla.

On myös kiinnitetty huomiota sosiaalisten normien muuttumiseen. Galbraith (1967) kuvasi yritysjohtoa rajoittavaa sosiaalista normia. Yritysjohdolla olisi halutessaan jo 1950- ja 1960-luvulla ollut mahdollisuus henkilökohtaisesti "tehdä rahaa". Se ei kuitenkaan sortunut tähän, koska tuolloin yleisesti ajateltiin ahneuskilpailun johtavan

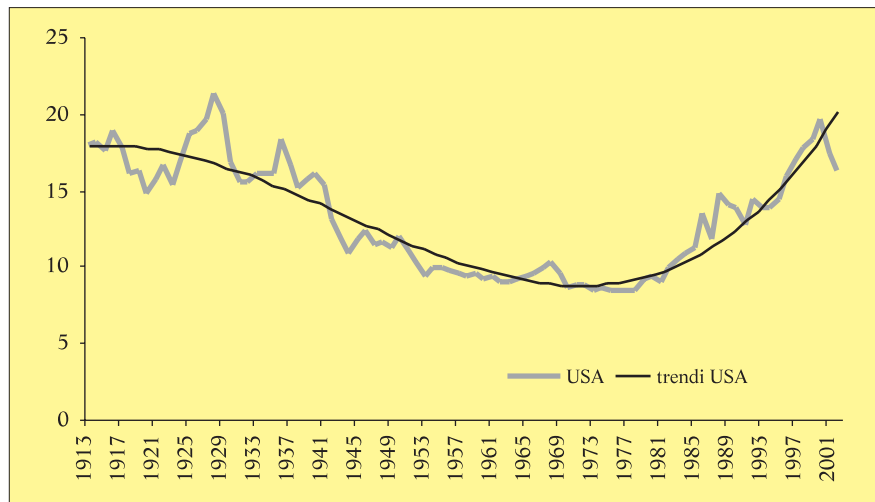
kaaokseen. Selvästikin Galbraithin 1960-luvulla tunnustama normi väistyi USA:ssa 1990-luvun pörssikapitalismissa. Normit ovat murtuneet myös Suomessa.

Suomessa näyttää kuitenkin monilla olevan horjumaton usko siihen, ettei ylimpien käytettävissä olevien tulojen kasvun syynä ole ollut vuoden 1993 verojärjestelmän muutos¹², vaan että uuden verojärjestelmän aikana ja syvän laman vauhdittamana astuttiin uuteen aikakauteen. Tuolloin pääoman tuottoasteet nousivat uusille lukemille ja arvopaperien arvot kiipesivät ennätyslukemiin. Tämä selitys tai usko joutuu monestakin syystä vaikeuksiin. Ensinnäkin on useita maita, kuten yllä todettiin, joissa ylimmät ja nimenomaan veron jälkeiset tulososuudet ovat pysyneet liki samoina 1990-luvulta nykyiseen aikaan asti. Eikö muka näissä maissa pörssikurssit nousseet ja uutta teknologiaa otettu käyttöön? Selitys on kuitenkin yksinkertaisesti se, että näissä maissa verotukseen ei ole tehty mitään radikaaleja muutoksia. Sekä Atkinson (2003) että Piketty ja Saez (2003) pitävät näiden maiden kehitystä todistuksina verojärjestelmän keskeisestä roolista ylimpien tulo-osuuksien selittäjinä.

Toiseksi: miten selittyy se, että ylimpien tulo-osuuksien tulojen koostumus on niin radikaalisti muuttunut varsin lyhyenä ajanjaksona? Vuonna 1994 pääomatulojen osuus oli 27 prosenttia ylimmän yhden prosentin tuloista, mutta vuonna 2004 se oli 63 prosenttia. Miten mikään teknologinen muutos voisi tämän selittää? Miksi USA, missä ylimmät tulo-osuudet ovat myös viime vuosina roimasti kasvaneet, ei kokenut mitään tällaista pääomatulojen osuuden valtavaa kasvua ylimmissä tuloissa? Itse asiassa siellä läpi

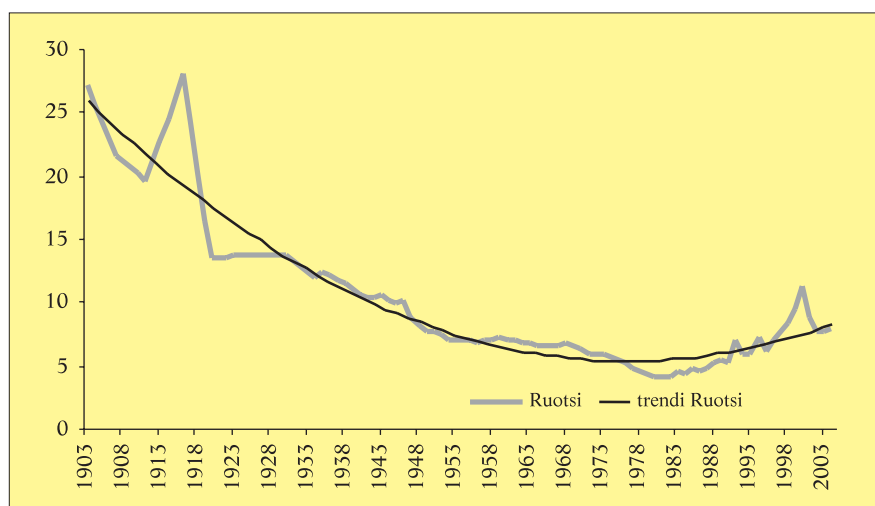
¹² Vuonna 1993 Suomessa otettiin käyttöön ns. eriytetty tuloverojärjestelmä. Pääomatuloja verotettiin samalla veroprosentilla, joka oli myös huomattavasti alhaisempi kuin korkein ansiotulojen rajavero. Samalla luotiin suurituloisille kannustinmuuntaa ansiotuloja pääomatuloiksi (ks. tarkemmin Riihelä ym. 2005).

Kuvio 5. Ylimmän prosentin tulo-osuuden kehitys USA:ssa.

Lähde: Piketty ja Saez (2003).

Kuvio 6. Ylimmän prosentin tulo-osuuden kehitys Ruotsissa

Lähde: Roine ja Waldenström (2006).

1990-luvun pääomatulojen osuus ylimmissä tuloluokissa pysyi lähes muuttumattomana. Selitys (myös Piketty ja Saezin mukaan) on yksinkertaisesti se, että aina Bushin hallinnon osinkoverojen suureen leikkaukseen asti vuonna 2003 USA:n verojärjestelmässä pääomatuloja verotettiin samalla asteikolla kuin ansiotuloja.

Kolmanneksi: veroa edeltävien tulojen ylimmät tulo-osuudet eivät ole suinkaan kasvaneet Suomessa läheskään yhtä reippaasti kuin veronjälkeiset osuudet. Näin ollen vuoden 1993 verouudistus kasvatti nimenomaan käytävissä olevien tulojen eroja. ■

KIRJALLISUUS

Atkinson, A.B. (2000), The Changing Distribution of Income: Evidence and Explanations, *German Economic Review*, 1, 5–18.

Atkinson, A.B. (2003), Income Inequality in OECD Countries: Data and Explanations, *CESifo Economic Studies*, 49, 479–513.

Atkinson, A.B. (2004), Income Tax and Top Incomes over the Twentieth Century, *Hacienda Pública Española / Revista de Economía Pública*, 168, 123–141.

Atkinson, A.B. (2005), Comparing the Distribution of Top Incomes Across Countries, *Journal of the European Economic Association*, 3, 393–401.

Atkinson, A.B. & Brandolini, A. (2001), Promise and Pitfalls in the Use of “Secondary” Data-Sets: Income Inequality in OECD Countries, *Journal of Economic Literature*, 34, 771–799.

Atkinson, A.B. & Piketty, T. toim. (2007), *Top Incomes Over the Twentieth Century*, Oxford: Oxford University Press.

Atkinson, A.B. & Rainwater, L. & Smeeding T.S. (1995), *Income Distribution in OECD Countries*, Paris: OECD.

Deiningen, L. & Squire, L. (1996), A New Data Set Measuring Income Inequality, *World Bank Economic Review*, 10, 565–591.

Eriksson, T. & Jäntti, M. (2000), *Modelling the Distribution of Income and Socio-Economics Variables: Finland 1949–1992*, julkaisematon käsikirjoitus, Åbo Akademi.

Galbraith, J.K. (1967), *The New Industrial State*, Boston: Houghton Mifflin.

Hjerpe, R. & Lefgren, J. (1974), Suomen tulonjakauman kehityksestä 1881–1967, *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 46, 97–119.

Jäntti, M. (2006), *Income Distribution in the 20th Century*, teoksessa J. Ojala, J. Eloranta & J. Jalava (toim.), *The Road to Prosperity*, Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kuznets, S. (1953), *Shares of Upper Income Groups in Income and Savings*, National Bureau of Economic Research, Publication 55.

Kuznets, S. (1955), *Economic Growth and Income Inequality*, *American Economic Review*, 45, 1–28.

Messere, K. (1998), *The Tax System in Industrialized Countries*, Oxford: Oxford University Press.

Piketty, T. (2003), *Income Inequality in France, 1901–1998*, *Journal of Political Economy*, 111, 1004–1042.

Piketty, T. (2005), *Top Income Shares in the Long Run: an Overview*, *Journal of the European Economic Association*, 3, 382–392.

Piketty, T. & Saez, E. (2003), *Income Inequality in the United States, 1913–1998*, *Quarterly Journal of Economics*, 118, 1–39.

Riihelä, M., Sullström, R. & Tuomala, M. (2005), *Kuponginleikkaajien paluu: ylimmät tulot ja niiden verotus*, *Talous & Yhteiskunta*, 33:1, 14–20.

Roine, J. & Waldenström, D. (2006), *The Evolution of Top Incomes in an Egalitarian Society: Sweden, 1902–2004*. SSE/EFI Working Paper Series in Economics and Finance, No. 625.